

**RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIM JARAYONINING
TRANSFORMATSION MODELI VA UNING SEMPATIK-
PEDAGOGIK ASOSLARI**

Seytova Gulzada Muratbaevna

Osiyo Xalqaro Universiteti Xorazm filiali talabasi

Annotatsiya. Ushbu ilmiy tezisdagi rivojlantiruvchi ta'lim jarayonining transformatsion modeli hamda uning sempatik-pedagogik asoslari yoritilgan. Ta'lim jarayonida transformatsion yondashuvni qo'llash orqali o'quvchi shaxsining intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash masalalari tahlil qilinadi. Sempatik-pedagogik asoslar rivojlantiruvchi ta'limning muhim omili sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: rivojlantiruvchi ta'lim, transformatsion yondashuv, sempatik pedagogika, empatiya, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik innovatsiyalar. seytovagulzada6@gmail.com

Adabiyotlar tahlili: Rivojlantiruvchi ta'lim muammosi pedagogika va psixologiya fanlarida keng o'rganilgan. Ushbu yo'nalishning nazariy asoslari rus va xorijiy olimlar tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, ular ta'lim jarayonida shaxs rivojini markazga qo'yish g'oyasini ilgari surganlar. **Po'latova Obidaxon B.** tomonidan yozilgan maqolada rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyasining mohiyati, tamoyillari va amaliyotda qo'llanilishi pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Unda muammoli ta'lim, interfaol metodlar va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish orqali o'quvchilarning intellektual va ijodiy potentsialini shakllantirish mavzusi yoritiladi. Tadqiqotda rivojlantiruvchi ta'lim kontsepsiyasi D.B. Elkonin va V.V. Davidov kabi olimlarning nazariy asoslari bilan bog'lanadi va uning amaliy pedagogik texnologiyalar yordamida amalga oshirilish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Qurbonova Saxiba K.ning tadqiqotida pedagogik-psixologik yondashuvlar asosida o'quvchilarda

rivojlantiruvchi ko'nikmalarni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Unda har bir o'quvchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va psixologik holati inobatga olinadigan yondashuvlar muhimligi ta'kidlanadi. **Nasiba Jalgashova va Muhabbat Yusupova** maqolasida ijtimoiy-emotsional o'rganish (SEL) ning O'zbekiston ta'lim tizimida roli tahlil qilingan. Ushbu yondashuv sempatik pedagogika bilan uzviy bog'liq bo'lib, o'quv jarayonida hissiy kompetensiyalarni shakllantirish orqali o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga erishish imkoniyatlarini muhokama qiladi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi jamiyat ehtiyojlari, fan-texnika taraqqiyoti va shaxs rivojiga qo'yilayotgan yangi talablar bilan bevosita bog'liqdir. Bugungi kunda ta'lim jarayonining asosiy vazifasi nafaqat bilim berish, balki ta'lim oluvchining intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyasi pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Rivojlantiruvchi ta'lim tizimining transformatsion modeli ta'lim jarayonini an'anaviy, reproduktiv yondashuvdan faol, ijodiy va shaxsga yo'naltirilgan faoliyatga o'tkazishni nazarda tutadi. Ushbu model o'quvchini ta'lim jarayonining markaziy subyekti sifatida ko'rib, uning individual xususiyatlari, qiziqishlari va rivojlanish imkoniyatlarini hisobga olishga asoslanadi. Natijada ta'lim jarayoni shaxsning o'zini anglash, o'z-o'zini rivojlantirish va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur modelning samaradorligi ko'p jihatdan uning sempatik-pedagogik asoslariga bog'liq. Sempatik yondashuv o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida empatiya, o'zaro hurmat va psixologik qulay muhitni shakllantirishni taqozo etadi. Aynan shunday muhitda rivojlantiruvchi ta'limning transformatsion modeli to'laqonli amalga oshiriladi. Shu bois, rivojlantiruvchi

ta'lim tizimining transformatsion modeli va uning sempatik asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masala hisoblanadi.

Xulosa

Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlantiruvchi ta'lim jarayoni zamonaviy ta'lim paradigmasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u ta'limni faqat bilimlar uzatish vositasi sifatida emas, balki shaxsning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlovchi murakkab pedagogik tizim sifatida talqin etadi. Transformatsion model ushbu jarayonda ta'lim mazmuni, metodlari va subyektlararo munosabatlarni tubdan qayta tashkil etishga yo'naltirilgan bo'lib, shaxsga yo'naltirilgan, faol va reflektiv o'quv faoliyatini ustuvorlashtiradi. O'zbekiston olimlarining tadqiqotlari rivojlantiruvchi ta'limning nazariy va amaliy asoslari milliy ta'lim tizimi sharoitida izchil rivojlanayotganini ko'rsatadi. Ushbu ishlarda interfaol metodlar, muammoli ta'lim, individual yondashuv va innovatsion pedagogik texnologiyalar transformatsion jarayonning muhim mexanizmlari sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchining psixologik holati, ichki motivatsiyasi va subyektiv tajribasini hisobga olish bilan bog'liqligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Adabiyotlar tahlili rivojlantiruvchi ta'limning transformatsion modelida sempatik-pedagogik asoslar hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Empatiya, o'zaro ishonch, subyekt-subyekt munosabatlari va psixologik qulay ta'lim muhiti o'quvchining faolligini oshiruvchi va o'z-o'zini rivojlantirish jarayonini rag'batlantiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur jihatlar rivojlantiruvchi ta'limning insonparvarlik tamoyillari bilan uzviy bog'liqligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda rivojlantiruvchi ta'limning transformatsion modeli va uning sempatik-pedagogik asoslari o'rtasidagi tizimli integratsiya yetarli darajada konseptual darajada umumlashtirilmagan. Bu holat mazkur mavzuni chuqurroq tadqiq etish, transformatsion modelning

strukturaviy komponentlarini sempatik-pedagogik omillar bilan uyg'unlashtirgan holda ilmiy asoslash zaruratini yuzaga keltiradi. Demak, rivojlantiruvchi ta'lim jarayonining transformatsion modeli va uning sempatik-pedagogik asoslarini kompleks tadqiq etish zamonaviy ta'lim nazariyasi va amaliyotini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalarining pedagogik asoslari. Zamonaviy ta'lim muammolari, Po'latova O.B. 2021. – B. 45–49.
2. Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlar. Pedagogik tadqiqotlar, Qurbonova S.K. 2020. – B. 62–66.
3. Talabalarning individual rivojlanish traektoriyasini loyihalashning pedagogik asoslari. Innovatsion ta'lim, Botirova N.D. 2022. – B. 78–82.
4. Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishning nazariy asoslari. Maktabgacha ta'lim, Ergasheva S. 2019. – B. 33–37.
5. Bolalar rivojlanishida ta'lim muhitining transformatsion ahamiyati. Pedagoglar jurnali, Abdullajanova S. 2021. – B. 54–59.
6. Ta'lim jarayonida ijtimoiy-emotsional rivojlanish (SEL) masalalari. Ta'lim va psixologiya, Yusupova M., Jalgashova N. 2022. – B. 40–44.
7. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Xodjayev B.X.– Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Azizxo'jayeva N.N. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.
9. Pedagogik texnologiya asoslari. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. – Toshkent: Fan, 2017.